

вірш завершується словами: *“Не цвіти ж, мій цвіте новий, / Нерозвятий цвіте, / Зов’янь тихо, поки твоє / Серце не розбите”*. Не розвиватися, а адаптуватися – ось більш простий шлях, але від нього віє сумом та тугою, жалістю поета до такої особистості.

Який же вихід? У чому полягає *“зусилля жити”* – акт дійсного розвитку особистості? Тарас Шевченко пише: *“Що ж се зробилося з старим, / Чого зрадів оце? Того, / Що, бачите, старий подумав / Добро якесь комусь зробити. / А що ж, як зробити? Добре жити / Тому, чия душа і дума / Добро навчилася любити! / Не раз такому любо стане, / Не раз барвінком зацвіте. / Отак, буває, в темну яму / Святее сонечко загляне, / І в темній ямі, як на те, / Зелена травка поросте”*. Отож справжній розвиток особистості можливий тільки тоді, коли вона вчиняє добро іншому. І не тому, що має особливі розрахунки, сподівається на вигоду, хоче сподобатися іншому, тобто має корисливі мотиви, а тому, що просто любить робити добро! Тільки у цьому разі особистість *“барвінком зацвіте”*.

Постійне звернення до себе, самопізнання – характерна риса творчості Тараса Шевченка: *“Хіба самому написати / Таки посланіє до себе / Та все дочиста розказати, / Усе, що треба, що й не треба”*. Але це звернення до себе завжди розгортається до іншого, збагачене смислом саморозуміння: *“Нічого, друже, не журися! / В дулевину себе закуй, / Гарненько Богу помолися, / А на громаду хоч наплюй!”*. Поет закликає до самостійності, суб’єктності особистості на шляху самопізнання та розвитку у суперечливих суспільних умовах, коли Україна знаходиться під гнітом неволі: *“А скрізь на славій Україні / Людей у ярма запрягли”*.

**Висновки.** 1. Поезія Т.Г. Шевченка внутрішньо організована як рефлексивно-креативна форма розвитку особистості, оскільки в ній осмислюються та усвідомлюються суперечності, якими сповнена дійсність, відбувається упередження свідомості, об’єктивація смислів, а також смислове перетворення особистості.

2. Важливою рисою поезії Тараса Шевченка як рефлексивно-креативної форми розвитку є її принциповий міжособистісний характер. Поет як особистість та індивідуальність звертається до особистості іншої людини, читача. Таким чином, його поезія не лише стає формою його власного розвитку а й формочинником розвитку особистості іншої людини, що вказує на її високий психологічний, педагогічний, культурний, загальнорозвивальний потенціал.

3. У віршах Т. Г. Шевченка розвиток особистості постає як складноспричинений, сутнісно відкритий процес, який може відбутися лише за наявності особливого *“зусилля жити”* особистості – любові робити добро, що і становить осереддя її розвитку. При цьому поет закликає до актуалізації суб’єктності особистості у складних суспільних умовах задля утвердження на землі свободи, правди, любові, мудрості.

1. Зинченко В. П. Посох Осипа Мандельштама и Трубка Мамардашвили. К началу органической психологии / В. П. Зинченко. – М.: Новая школа, 1997. – 336 с.

2. Северянин И. Стихотворения / Сост. Н. М. Солнцева. – М.: Эллис Лак, 2003. – 320 с.

3. Шевченко Т.Г. Кобзар / Тарас Григорович Шевченко. – К.: Всеукраїнське товариство “Просвіта”, 1993. – 512 с., з іл.

## ВШАНУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА УКРАЇНСЬКОЮ ДІАСПОРОЮ ЧЕХІЇ

ЦУП О.В. (м. Тернопіль)

Copyright © 2014

УДК 94(437.1/.2:477)

Святкування Шевченківських днів у чеських містах відбувається щороку за ініціативи українських діаспорних організації та підтримки посольства України у Чеській Республіці. Традиція вшанування пам’яті Кобзаря на чеській землі не є випадковою, адже його із Чехією пов’язує чимало. Зокрема, захоплення Т. Шевченком ідеями видатних чехів Я. Коллара, В. Ганки, Й. Шафарика, присутність чеських мотивів у творчості (поема “Єретик”), а також

видання у Празі першого повного “Кобзаря”. Окрім цього, вже у другій половині XIX ст. розгорнулося перекладання Шевченкових творів чеською мовою. Тому, починаючи із 20-х років XX століття, коли у Празі склалася українська громада із числа політичних емігрантів, серед основних завдань було не лише збереження національної ідентичності, але й популяризація кращих надбань української культури у країні проживання.

В умовах комуністичного режиму в Чехії також робилися спроби вшанувати українського генія. Так, у 1963 році на будинку по вул. Оплеталовій, 22 у Празі було інстальовано меморіальну таблицю. Саме там раніше розташовувалася друкарня Грегора, де було надруковано перший повний (без цензурних скорочень) “Кобзар” Т. Г. Шевченка у 1876 [1, с. 4].

Після проголошення державної незалежності України і встановлення дипломатичних відносин між країнами, відбулося поживлення національно-культурного життя української діаспори у Чехії. Загалом численні культурно-мистецькі заходи, ініційовані українськими діаспорними організаціями, отримали підтримку з боку дипломатичного представництва України та здобули значний авторитет серед різних кіл українського і чеського населення. Це, насамперед “Шевченківські дні”. І хоча відбуваються вони здебільшого за традиційним сценарієм – покладанням вінків під його меморіальною таблицею, проведення концертів за участю діаспорних та спеціально запрошених із України колективів, конференцій, виставок, круглих столів та зустрічей, – однак саме на них всі охочі можуть дізнатися про життєвий і творчий шлях Тараса Шевченка та його внесок у розвиток українсько-чеських культурних відносин.

Упродовж останніх двадцяти років взаємин між Україною і Чеською Республікою програма заходів з відзначення річниці і роковин Т. Г. Шевченка значно розширилася. До прикладу, Шевченківський концерт 1993 році складався із музично-поетичного монтажу “Шевченко і єднання українських земель” [2, с. 7]. У 1997 відбувся поминальний вечір, що супроводжувався науковою доповіддю М. Денисенко “Шевченко, сьогодні і вічне царство творця” [3, с. 1]. На Шевченківському святі 1999 року діяла книжкова виставка, що демонструвала видання “Кобзаря”, починаючи з 1922 [4, с. 2]. В особливий спосіб було відзначено 140-ліття з дня смерті Т. Г. Шевченка. Саме тоді, на запрошення українського посольства, до Праги прибув штаб Українського телебачення УТ1, який зафільтував згадану подію [5, с. 2]. Записаний матеріал став частиною проекту каналу з дослідження українського життя у Чехії. Чеська Шевченкіана 2004 року об’єднала низку заходів, як традиційних (концерти, читання віршів, виголошення наукових доповідей), так і нових (наприклад, дегустація традиційних українських страв у празькому готелі “Легіє”) [6, с. 6]. У 2008 розширилася географія акцій у рамках Шевченківських свят. Так, до Праги і Оломоуца додався і Хомутов [7, с. 4]. Справді знаковим для української громади Чехії став 2009 рік, коли 25 березня у Празі, на площі Кінських було відкрито пам’ятник Т. Г. Шевченку [8, с. 4]. Поява монументу засвідчила шану чеського народу українському митцеві, хоча перед тим і виникали непорозуміння з приводу місця його розташування.

Особливістю проведення Шевченківських днів у перше десятиліття XXI століття стала їх певна політизація. Поряд із мистецькими імпрезами і науковими заходами, з’явилася практика проведення “віча” біля пам’ятника Т. Г. Шевченку. Приміром, у 2012 році “Молитва за Україну” та “Віче на честь Кобзаря” відбулися у присутності українського посла у ЧР І. Грицака [9, с. 2-3]. А вже у 2013 році згадана акція відбулася за ініціативи представників Міжнародного об’єднання “Українська свобода” [10, с. 4].

Таким чином, завдяки активній науковій, культурній, навчально-просвітницькій і громадській діяльності кількох поколінь української громади у Чехії було накопичено чималий досвід з питань організації заходів із вшанування пам’яті Тараса Шевченка. Проведення Шевченківських днів дає змогу не лише зберегти національну свідомість, а й пропагувати українську культуру серед чеського населення.

1. Хроніка громади // Пороги. – 1999. – № 1. – С. 4.
2. Хроніка об’єднання // Пороги. – 1993. – № 1–2. – С. 1–7.
3. Хроніка громади // Пороги. – 1997. – № 2. – С. 1–4.
4. Хроніка громади // Пороги. – 1999. – № 2. – С. 2–7.
5. Хроніка громади // Пороги. – 2001. – № 2. – С. 2–4.
6. Шевченкіада “по-чеськи” // Пороги. – 2004. – № 2. – С. 6.
7. Шевченківські свята відкривають таланти // Пороги. – 2008. – № 1. – С. 4.
8. Заручник П. Ющенко вшанував празького Шевченка / П. Заручник // Пороги. – 2009. – № 1. – С. 4–5.
9. Шевченківські дні у Празі 2012 // Пороги. – 2012. – № 3–4. – С. 2–3.
10. Мартинець О. Акції української Свободи / О. Мартинець // Пороги. – 2013. – № 3–4. – С. 4.